

תאונות עבודה קטלניות בתע"ש שבמחלת

מאת ש. ג.

קטנים, אשר החלו בייצור שיטתי של רימוני-יד על מרכיביהם; באתר סמוך ייצרו בקבוקי מולוטוב; ובאחר פיקות לכדורים, ועוד. באמצעים ירודים ביותר ובחשאייות החלו בפיתוח תעשייה צבאית. בתנאים גרועים אלה התרחשו תאונות עבודה.

ביום 3.6.1943 התרחשה תאונת עבודה ב"מכון יהודה" בשכונת בורוכוב: משה בלאו בן 17 נהרג בשכונה בה נולד, בתאונת עבודה. איתו נהרג מאיר סיסיצ'ר (יליד 1911 ברומניה). מאיר היה נוטר (שומר) במשטרה הבריטית אשר התקבל גם כחבר בהגנה ועבד ב"מכון יהודה". נשוי ואב לבן. בן 32 במוותו. באישון לילה הועברו הנספים לקבורה בסתר, בבית הקברות בקיבוץ רמת הכובש, כדי למנוע מהשלטונות הבריטיים לחקור את התאונה.

פניה כהן - לימים אברמוביץ - נולדה בשנת 1912 בפולין. בשנת 1936 עלתה עם משפחתה ארצה. בשנת 1939 הצטרפה לארגון ההגנה, שם מילאה תפקידים רבים. בשנת 1940 החלה לעבוד בתע"ש שבמחנת. בשנת 1941 נישאה לחבר ההגנה פנחס אברמוביץ. במפעל "גבעת רמב"ם" שבגבעתיים, עסקה בהתקנת מאיצים לרימון פולני. ביום 25.11.1943, תוך כדי עבודתה, התרחשה התפוצצות. פניה נפצעה אנושות בתאונת עבודה זו, הועברה לבית חולים, ושם נפטרה מפצעיה. היא הובאה לקבורה בבית הקברות בנחלת-יצחק, במסווה של התפוצצות פרימוס (פרימוס = מכשיר לבישול ולחימום על בסיס נפט. מעין גזייה גדולה).

בחצות ליל 15 במאי 1948 - לאחר 30 שנה - הסתיים המנדט הבריטי בארץ ישראל. צבאות ערב פלשו מכל עבר, במטרה לכבוש את ארץ ישראל. כוחות המגן של המדינה שרק נולדה היו ערוכים ומצוידים לקדם את פני הפולשים. זאת, בעזרת תרומתם המכרעת של עשרות מפעלי תע"ש במחנת והסליקים הרבים שהיו מפוזרים ומסוויים ברחבי הארץ. למטיילים מומלץ לבקר במפעל תע"ש במחנת "מכון אילון" ברחובות, בסליק בכפר-גלעדי, ובעוד מקומות רבים.

מקורות:

אטלס כרטא לתולדות ארץ ישראל, הוצאת כרטא 1974.
אפרים דקל, עלילות ש"י (שירות ידיעות של ההגנה).
ארכיון תולדות ההגנה, בית גולומב בת"א
דותן שמואל (עבודת דוקטורט), המאבק על ארץ ישראל, הוצאה לאור משרד הביטחון 1994.
האנציקלופדיה העברית כרך ו.
משה אגוזי, מעזבונו של הסליקר הראשי של ההגנה בת"א
פרקי תע"ש במחנת, הוצאה לאור משרד הבטחון. ■

מלחמת העולם הראשונה, בשלהי 400 שנות השלטון של האימפריה העות'מאנית בארץ ישראל, בבלה את אנשי היישוב היהודי בארץ. מתחילת המלחמה בשנת 1914 ועד לשנת 1918 תמך היישוב בארץ בטורקים. השליטים. הטורקים החלו לרדוף את יהודי היישוב בארץ ולהציק להם מסיבות שונות, העיקרית היתה חששם של הטורקים שהישוב בארץ יסייע לכוחות הבריטיים במלחמתם לכיבוש הארץ.

הגנרל הבריטי אדמונד אלנבי נשלח בשנת 1917 לכבוש את ארץ ישראל. המערכה הצבאית התקדמה שלב אחר שלב, כיבוש אחר כיבוש. יש הרואים בקרב מגידו את נקודת המפנה במערכה, בה החלה התמוטטות הצבא הטורקי לאחר מפלה קשה שם. הקרבות נמשכו, כשהצבא הטורקי בנסיגה. ביום 26.10.1918, עם כניסת כוחותיו של גנרל אלנבי לחאלב לאחר כיבוש דמשק, מבקשים העות'מאנים שביתת נשק. באזור ובארץ ישראל החל עידן השלטון הבריטי.

במזרח אירופה בין שתי מלחמות העולם - הראשונה הסתיימה ב-1918 והשנייה החלה ב-1939 - האנטישמיות, רדיפת היהודים והפרעות בהם לא פסקו ואף החמירו.

בארץ, הסכסוך בין היהודים לערבים מחריף. הערבים מתנכלים ליהודים ומנתקים יישובים מרוחקים או בודדים. קרבות שליטה על אדמות, מקורות מים וכבישים הפכו לאירועים שבשגרה. השלטון הבריטי אינו מתערב בעימותים ומקשה על חיי היהודים. נאסרה העלאת יהודים מאירופה, למרות רדיפתם שם עם עליית השלטון הנאצי, ומחנות ההשמדה.

היישוב בארץ ישראל מחפש דרכים להגן על עצמו ורכושו. בסוף שנת 1923 נודע שקבוצת חלפני כספים מירושלים ושותפיהם הלבנונים מתכוונים להבריח אלפי מטבעות זהב מביירות לירושלים דרך מטולה כשגרה. במבצע "אקס" ביצע צוות מארגון "השומר" מארב מתוחכם לחלפנים והוחרמו כ-15,000 לירות זהב; בעזרתן נרכש בארץ נשק ממקורות שונים ומאירופה.

כבר בתחילת מלחמת העולם הראשונה, החלו ראשוני המתיישבים בארץ לאגור כלי נשק, וככל שהסכסוך היהודי-ערבי החריף, גבר הצורך בכלי נשק, למרות שהשלטון הבריטי אסר על החזקתו. בדרך לא דרך נעשו ניסיונות להקים באזור עפולה מפעלי נשק, כדורים ופצצות, אך ניסיונות אלה כשלו.

בשנת 1933 הוחלט ב"ארגון ההגנה" להקים "תעשייה צבאית" במחנת, על-מנת לייצר כלי נשק, תחמושת ואמצעים נוספים, ובכך לאפשר את הגנת היישוב היהודי בארץ ישראל. ההתחלה היתה בשכונת בורוכוב שבגבעתיים. הוקמו והוסווו בתי-מלאכה